

Бесага Ірина Василівна,
доцент кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу
ННПФПКП Львівського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ КПК УКРАЇНИ ЩОДО ЗУПИНЕННЯ СТРОКІВ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Проблематика строків притягнення до адміністративної відповідальності у справах про домашнє насильство набуває не лише процесуального, а й системного значення у контексті ефективності міждисциплінарної взаємодії поліції та суду. З огляду на імперативний характер відповідних норм Кодексу України про адміністративні правопорушення (надалі також – КУпАП) [3] та відсутність механізмів зупинення перебігу строків накладення адміністративного стягнення, їх вплив фактично нівелює результати первинної реакції правоохоронних органів. Тому доцільно детальніше розглянути, яким чином зазначені обставини формують процесуальні перешкоди та впливають на узгодженість дій суб'єктів правозастосування.

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень, починаючи з 2024 року до початку травня 2026 року було винесено більше двадцяти тисяч постанов про закриття провадження за ст. 173-2 КУпАП у зв'язку із звершенням строків накладення адміністративного стягнення, передбачених ст. 38 КУпАП. Зазначена кількість становить приблизно 6,67 % від усіх винесених постанов за цей період.

Звершення строків часто пов'язане з такими обставинами:

1) отримання відомостей та оформлення матеріалів справ про адміністративні правопорушення поліцейськими після спливу значного строку з моменту вчинення правопорушення [5–7];

2) поширена судова практика щодо направлення матеріалів у справах про адміністративні правопорушення на доопрацювання / дооформлення [8; 9];

3) зупинення провадження, тобто зупинення строків розгляду справи, без урахування того, що строки накладення стягнення у цій категорії справ зупиненню не підлягають [10; 11].

КУпАП передбачає можливість зупинення перебігу а) строку давності до розгляду скарги на постанову у справі про адміністративне правопорушення (ст. 300-1, 300-2, 303 КУпАП), б) строку розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, у разі якщо особа, щодо якої складено протокол про таке правопорушення, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (хвороба, перебування у відрядженні чи на лікуванні, у відпустці тощо) у порядку ст. 277 КУпАП, а також в) строків виконання постанови при встановленні особи, яка вчинила правопорушення у порядку ст. 14-1 КУпАП (Варто зазначити, що рішенням КСУ у справі про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010 ст. 14-1 визнано неконституційною. Станом на сьогодні відповідну норму вилучено з КУпАП не було) [4].

Узагальнено, КУпАП не передбачає можливості зупинення строків накладення адміністративного стягнення, які визначені у ст. 38 КУпАП у справах про адміністративні правопорушення, за окремим винятком. Стаття 173-2 КУпАП під таке виключення не підпадає. Ця категорія справ передбачає обмежені строки притягнення до адміністративної відповідальності (адміністративне стягнення може бути накладено протягом шести місяців з дня вчинення відповідного правопорушення), тому зупинення провадження (у розумінні строків розгляду справи) може призвести до закриття провадження у справі у зв'язку із завершенням строків накладення стягнення (п. 7 ч. 1 ст. 247 КУпАП).

Норма ст. 247 КУпАП є імперативною і не передбачає обов'язку суду вирішувати питання винності чи невинності особи, оскільки за своєю суттю є формою відмови держави від юридичного переслідування особи за вчинення адміністративного правопорушення. Аналогічне положення міститься в рішенні ЄСПЛ у справі «Грабчук проти України» від 26 вересня 2006 року, за яким у разі закриття провадження у справі питання про доведеність вини особи не має вирішуватися [12]. Отже, після завершення вказаних строків унеможливується здійснення будь-яких заходів, спрямованих на притягнення особи до адміністративної відповідальності.

Відповідно до усталеної практики Європейського суду з прав людини, що знайшла своє відображення, зокрема, у рішеннях у справах «Надточій проти України», «Енгель та інші проти Нідерландів», «Озтюрк проти Німеччини» та «Лутц проти Німеччини», окремі категорії адміністративних правопорушень за своєю правовою природою розглядаються як «кримінальні» у конвенційному розумінні з огляду на характер і суворість санкцій, зокрема таких, що передбачають адміністративний арешт або громадські роботи, які пов'язані з обмеженням свободи та особистої недоторканності у сенсі ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1; 13–16]. За таких умов виникає об'єктивна необхідність поширення гарантій справедливого судового розгляду, закріплених у ст. 6 Конвенції, на провадження у справах про адміністративні правопорушення. Адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП, санкція якого передбачає можливість застосування як громадських робіт, так і адміністративного арешту, якраз підпадає під конвенційне розуміння «кримінального» правопорушення.

Зазначена тенденція праворозуміння стала підґрунтям для більш активного використання положень кримінального процесуального законодавства за аналогією під час вирішення процесуальних питань у відповідних категоріях справ, що, як видається, спрямовано на компенсацію прогалин адміністративно-деліктного процесу та забезпечення належного рівня процесуальних гарантій особи. Відповідно до ст. 335 КПК України, у разі якщо обвинувачений ухилився від явки до суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, або був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, суд зупиняє судові провадження стосовно такого обвинуваченого до його розшуку, видужання або звільнення з військової служби [2]. Розгляд справи за відсутності обвинуваченого в межах кримінально-процесуального закону не є можливим, що і зумовлює питання зупинення провадження у разі наявності вказаних підстав.

Згідно з ч. 1 ст. 268 КУпАП, справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час

розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи. Водночас частиною 2 статті 268 КУпАП не передбачена обов'язкова присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, під час розгляду справи за ст.173-2 КУпАП. Також особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не позбавлена можливості реалізувати своє право на отримання правової допомоги, а також має можливість надати суду пояснення по суті складеного протоколу письмово чи звернутися до суду із клопотанням про забезпечення її участі у справі в режимі відеоконференції.

Щодо актуальних тенденцій судової практики, то вони полягають у тому, що суди відмовляють у задоволенні клопотання через відсутність у КУпАП положень щодо можливості зупинення провадження у цій категорії справ, а також наявність інших процесуальних гарантій справедливого та належного судового розгляду, як-от надання пояснень чи договірне представництво інтересів. Однак в окремих випадках суди зупиняють провадження, застосувавши положення КПК України за аналогією. Важливо зазначити, що зупинення провадження найчастіше відбувається через перебування особи, яка притягається до відповідальності, на військовій службі у Збройних силах України.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04 листоп. 1950 р.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10. № 11–12. № 13. Ст. 88.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 КУпАП (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) від 22 груд. 2010 р. № 23-рп/2010.

5. Постанова Козелецького районного суду Чернігівської області від 19 жовт. 2023 р. у справі № 734/3396/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114290459>.

6. Постанова Снятинського районного суду Івано-Франківської області від 23 січ. 2024 р. у справі № 351/2518/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116565983>.

7. Постанова Ківерцівського районного суду Волинської області від 24 жовт. 2025 р. у справі № 158/3175/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131249482>.

8. Постанова Полтавського районного суду Полтавської області від 03 лют. 2025 р. у справі № 545/62/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/12490800>.

9. Постанова Калинівського районного суду Вінницької області від 21 черв. 2024 р. у справі № 132/532/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119953339>.

10. Постанова Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 24 квіт. 2024 р. у справі № 336/12406/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118603242>.

11. Постанова Мурованоктуриловецького районного суду Вінницької області від 27 листоп. 2025 р. у справі № 139/300/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132106929>.

12. Grabchuk v. Ukraine (Application no. 8599/02) : Judgment of the European Court of Human Rights of 21 September 2006. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76950>.

13. Nadtochiy v. Ukraine (Application no. 7460/03) : Judgment of the European Court of Human Rights of 15 May 2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126082>.

14. Engel and Others v. the Netherlands (Applications nos. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72) : Judgment of the European Court of Human Rights of 8 June 1976. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>.

15. Öztürk v. Germany (Application no. 8544/79) : Judgment of the European Court of Human Rights of 21 February 1984. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57553>.

16. Lutz v. Germany (Application no. 9912/82) : Judgment of the European Court of Human Rights of 25 August 1987. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57531>.